

Gyermektragédia boldogsággal¹

Bóta Gábor

Helyenként húsba vágó volt az előadás. Félelmetes, ahogy az egyik srác azt a fiút alakítja, aki öngyilkos lett, szaggatottan beszél, maga elé bámul, majd le-lehajtja a fejét, valósággal egyedül van ennyi ember között. Súlyosak a szavai, súlyos a lelke.

Miért öli meg magát egy siheder srác, és miért kell meghalnia egy teherbe esett kamaszlánynak, miért nem találják a szüleikkel a hangot, és a szüleik miért nem velük? Miért kell visszafojtaniuk az ifjakkal ágaskodó szexualitásukat? Egyáltalán: miért nem lakható sokak számára ez a világ? Wedekind 1891-ben írta A tavasz ébredése című darabját, ami még a közelmúltban is többekben olyan indulatokat váltott ki a a Pesti Színházban, hogy a szünetben dülva-fúlva távoztak. A darabnak bizonyos részleteit adja sajátos feldolgozásban – Gyermektragédia „álnéven” – a tíz éve működő Kerekasztal Színházi Társulás. Annak a korosztálynak játszanak, amelyről szól a darab. Biztos szakmai tudással és finom pedagógiai érzékkel beavatják őket a színház világába.

Mindezt iskolaidőben, „hajnali” kilenckor teszik. Ül egy rakat, egyáltalán nem kiöltözött kamasz az előtérben. A Berzsenyi Gimnázium humán tagozatos, első tanuló. Zsivajoznak, és halvány fogalmuk nincs arról, mi vár rájuk, majd a társulás vezetőjének, rendezőjének, Kaposi Lászlónak az irányításával leülhetnek a játéktér két oldalán. Megnéznek egy rövid, sokkoló temetői jelenetet, amelyben bizonyos szereplők megkettőződnek, és a temető kapuját játszó színészek is „élő” figurává változnak. Sok a mozgás, a groteszk szituáció. A színészek szolgáltatják a fontos zenei effektusokat is. Kaposi nemsokára közbeszól, értelmezi a „gyerekekkel” a jelenetet, beszélnek arról, miért játszanak egy embert ketten, beszélnek a színházi nyelvről. Lehet tegeződni, jelentkezés nélkül közbekotyogni, játszó és nézők hamar túlesnek a tapogatózás „időszakán”. Ezt követően összefüggően látunk negyvenöt-ötven percnyi előadást. A produkciónak groteszk humora van, miközben jó néhány tragikus „összecsapást” kell átélnünk, még az öngyilkosságon is lehet nevetni, ami egyáltalán nem csökkent a tett iszonyatát. Lehet kinyújtott lábbal ülni a széken, lehet lezseren elnyújtózni, de ettől még feszült a figyelem.

A szünetben kérdezem a lányokat, srácokat, hogy tetszett, amit láttak. Akad, aki kissé elvontnak tartja. Más kontráz, hogy éppen ez a jó, nem néznek minket hülyének, mint jó néhány színházban, nem egyszerűsítik le annyira a dolgokat, komolyan vesznek bennünket. Kérdezem, hogy beszélnek-e a szexualitásról az osztályban. Mondják, járt náluk egy szexológus, de az teljes kudarc volt, beült az első sorba, alig hallhatóan maga elé motyogott, tőlük várta, hogy kérdezzenek, nem sikerült kapcsolatot kialakítani vele. Osztályfőnökük, Széni Katalin, aki drámatanár is, már látta az előadást, tetszett neki, ezért is hozta el az osztályát. Ötvös Zoltán, az osztályfőnök-helyettes más elfoglaltsága miatt csak a szünetre érkezik, de ő is szeretné látni, hogyan reagálnak erre a produkcóra a tanítványai, fontosnak tartja, hogy itt legyen. Két-két színész köré gyűlnek a nézők, három csoportot alkotva. Kiválasztanak egy-két alakot a darabból és beszélgetnek tulajdonságairól. Színészek és nézők közösen eljátszanak bizonyos jeleneteket, maguk által továbbgondolva, saját, rögtönzött szövegeikkel. Az egyik csoportban inkább beszélgetnek, a másikkól áthallatszik a hangos hahotázás, a keményen kiabálás „párharc”, amelyben például kamaszgyerek „vív” az apjával vagy anyjával. De szó sincs egyoldalúságról. Nem azt illusztrálják, hogy itt feltétlenül a „nebulók” az áldozatok és a felnőttek a hibásak. Az egyik

¹ Megjelent a Magyar Hírlap 2002. február 7-i számában.

csoport például bírósági tárgyalást folytat a darabbéli anya ügyében, védőknek és vádlóknak egyaránt vannak érveik. Azt is megbeszéljük, mit csinálhattak volna máshogy a fiatalok, hogy jól működött-e köztük a barátság, egyáltalán igazi barátság volt-e. Miután a csoportok végeznek a munkával, összegyűlnek újra, és bemutatják a többieknek, hogy mire jutottak. A legjobb jeleneteit mindegyik csoport előadja. Fájdalom vegyül jókedvvel, érezhetően hatott, helyenként húsba vágó is volt az előadás. Félelmetes, ahogy az egyik srác azt a fiút alakítja, aki öngyilkos lett, szaggatottan beszél, maga elé bámul, majd le-lehajtja a fejét, valósággal egyedül van ennyi ember között. Súlyosak a szavai, súlyos a lelke. Szinte megáll a levegő. Van ennél vidámabb jelenet is, amikor például az édesanya agyonszeretgeti, babusgatja nemcsak a saját a lányát, hanem a hozzá felözönlő társaival is jóformán gagyogva beszél, miközben szégyelli őt a lánya. Ezen persze sokat lehet nevetni, és mégis torokszító néhány villanás.

Az előadás után kerekasztalt alkotunk a Kerekasztal Színházi Társulás tagjaival, Drávai Gabival, Urbán Zsanettel, Kardos Jánossal, Nyári Arnolddal, Bethlenfalvy Ádámmal, Kálócz Lászlóval és Kaposival. Dumálunk. Süt róluk a lelkesedés. Reggel fél nyolcra jönnek, hogy berendezzék a színt, ötezer bruttót kapnak előadásonként. De még ez is veszélyben van, korábban a gödöllői művelődési házban dolgoztak. Annyira csökkentették azonban a költségvetésüket, hogy lehetetlenné vált a helyzetük. Most a Marczibányi téri művelődési házban játszanak, de nem annyiszor, ahányszor szeretnének. Tavaly még 152 előadást tartottak, idén már közel sem lesz ennyi, mert az ötezer bruttóra valót sem tudták összeszedni pályázati pénzekből. Van, aki saját színjátszó csoportot irányít, volt, aki felvételizett a főiskolára. Van, aki azt mondja, hogy nem is akar máshová kerülni, mert itt van a legjobb helyen. Itt tényleg kiélheti vágyait, megvalósíthatja önmagát, adhat a közönségnek.

Miközben szűkölködnek, látszik rajtuk, hogy irigylésre méltóan boldogok. Azt csinálják, amit szeretnek. És amit csinálnak, az egyik legértelmesebb színházi megnyilvánulás, amit valaha is láttam.